

Sociaal en Cultureel Planbureau

Maatschappelijk beeld van Nederland in coronatijd

21 april 2021

SCP

Meervoudige crisis vergt meervoudige aanpak

Maatschappelijk beeld van de crisis: werkwijze, doel en inhoud

- Samenwerking Planbureaus en RIVM t.b.v. kennisdeling actuele inzichten en advies richting (middel)lange termijn besluitvorming.
- Maatschappelijk Beeld: presentatie o.b.v. actuele cijfers/inzichten
 1. SCP: Een jaar met corona: maatschappelijke gevolgen
 2. RIVM: Gedrag, vertrouwen en naleving

Bronnen: *SCP Een jaar met corona*; LISS-panel (2015-2020)
RIVM C-Gedragsunit (2020/2021)

Opbouw van het 'maatschappelijk beeld'

> Domeinen:

- Economie
- Arbeid en inkomen
- Onderwijs
- Gezondheid en zorg
- Cultuur en vrije tijd
- Leefomgeving

> Indicatoren:

- Bbp; consumptie huishoudens; staatsschuld
- Arbeidsparticipatie; werkloosheid
- Kwaliteit van leven; welbevinden; eenzaamheid; psych. Gezondheid, ziektelast
- Leefstijl/(on)gezond gedrag
- Zorggebruik; mantelzorg
- Risicoperceptie
- Vertrouwen; draagvlak; naleving

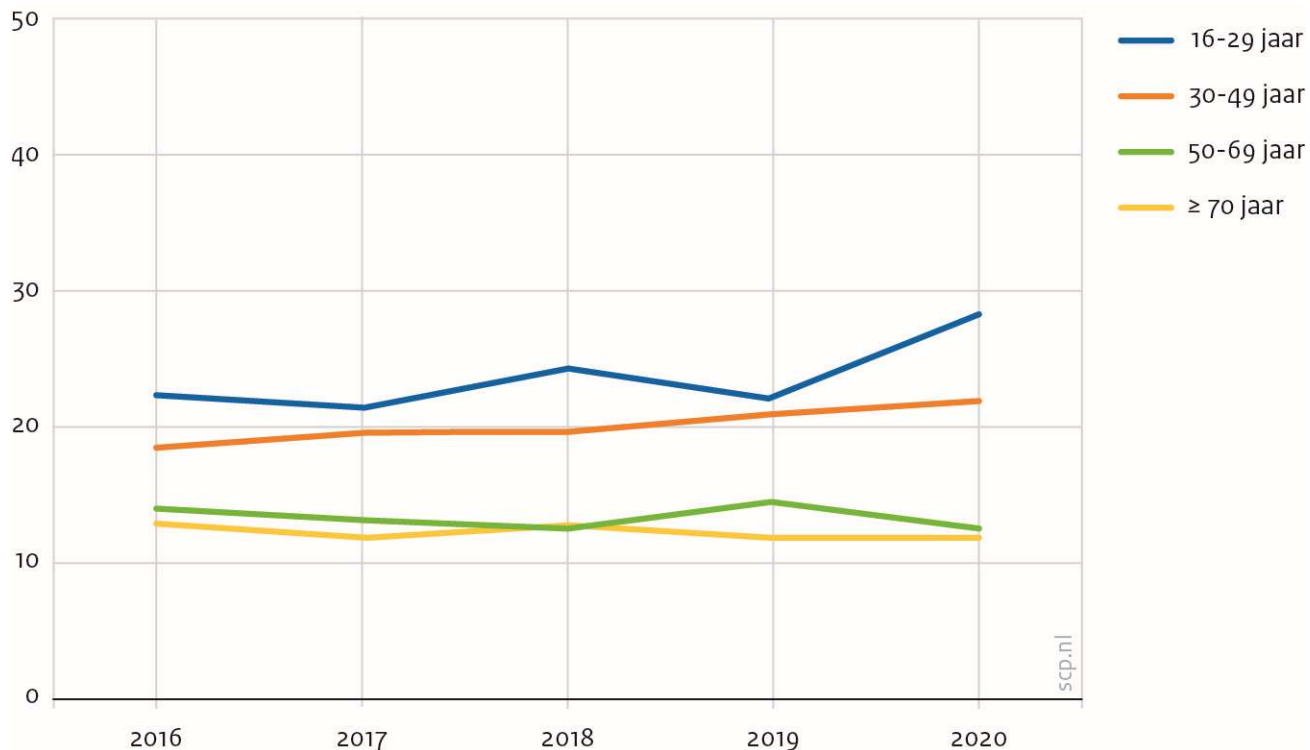

Maatschappelijke gevolgen van corona: hoofdboodschappen

- › Veerkracht is groot, maar voor sommigen groepen, bijvoorbeeld jongeren, zien we een daling in welbevinden
- › Bij kwetsbare groepen zien we signalen sterker worden dat problemen daar sneller stapelen (op de problemen die er al waren).
- › Ervaren wrijving tussen sociale groepen is toegenomen; met name tussen jong en oud en kwetsbare en gezonde mensen.
- › Het sociaal vertrouwen is aanvankelijk gestegen maar daarna weer gedaald: maatschappelijke samenhang onder druk.

Laag psychisch welbevinden naar leeftijd 2016-2020 (%)

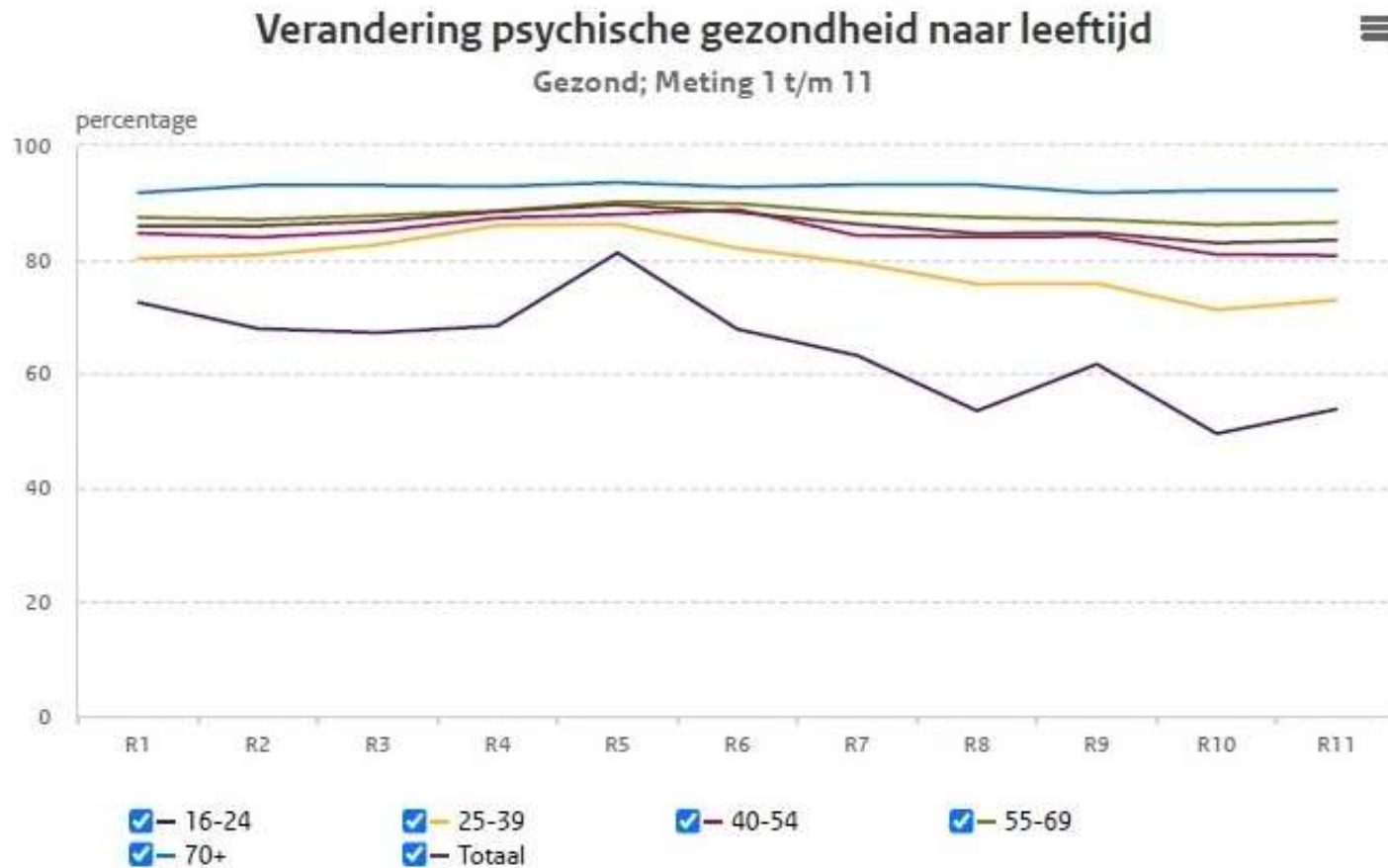

Ik mis gewoon mijn vrienden, meer mensen en afwisseling.
(man, 17, basisonderwijs)

Grote evenementen zoals festivals en concerten gaven mij een reden/wil om te leven. Op dit moment heb ik niets om naar uit te kijken en dat is zwaar.
(vrouw, 22, havo/vwo)

Psychische gezondheid van jongeren meest geraakt

70-plussers

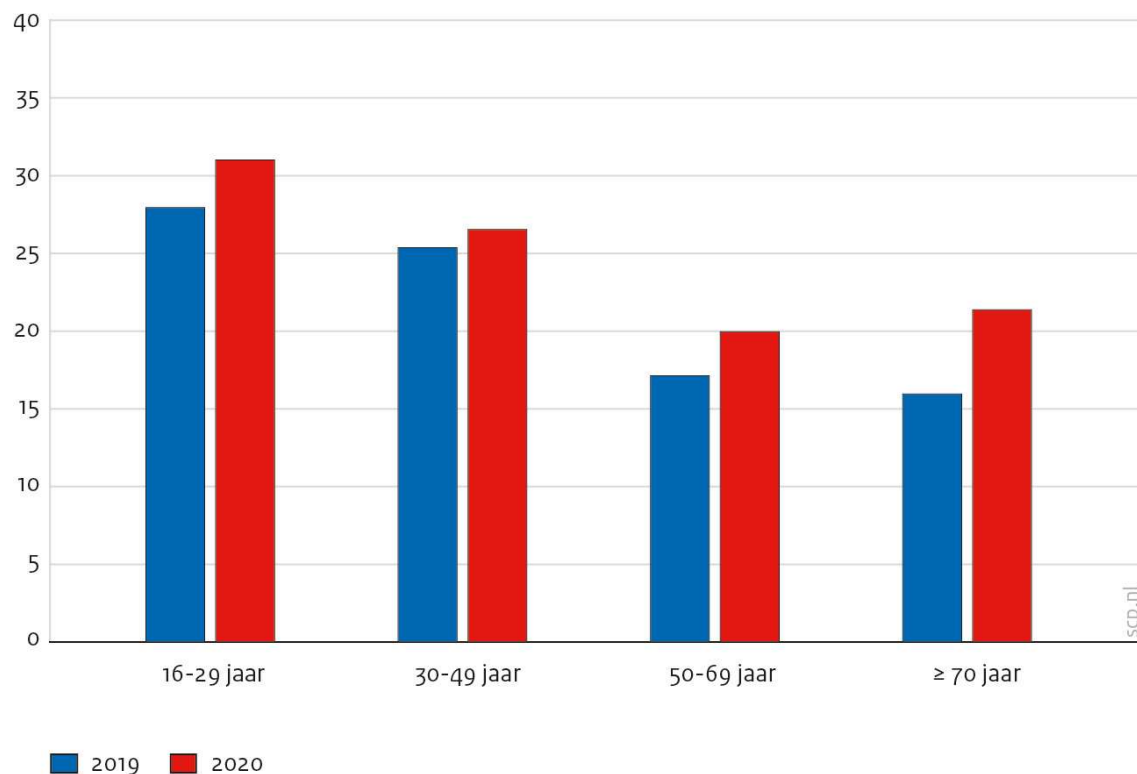
25-39 jarigen

16-24 jarigen

Bron: gedragsonderzoek RIVM & GGD'en
28 maart 2021

Eenzaamheid naar leeftijd, 2020 (%)

Bron: CentERdata (LISS'19-'20), SCP-bewerking

Ik [zie] mijn vrienden vele malen minder en ik merk dat ik ze oprecht heel erg mis.
(vrouw, 18, havo/vwo)

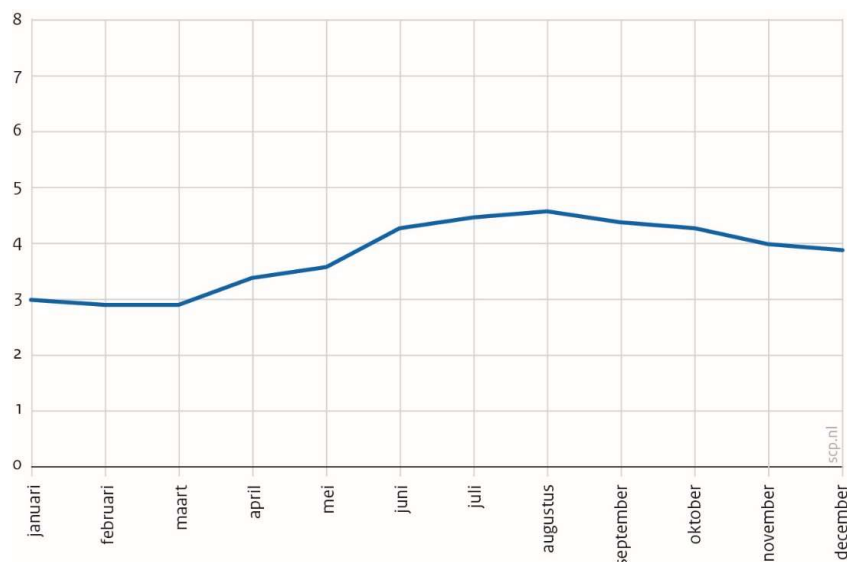
Ik voel me erg eenzaam en heb het gevoel dat niemand echt om me geeft. Alleen mijn partner en dochter. Niemand kijkt naar ons om en dat doet me veel verdriet.
(vrouw, 39, vmbo)

Eenzaam in weekenden en vakanties.
(vrouw, 54, hbo)

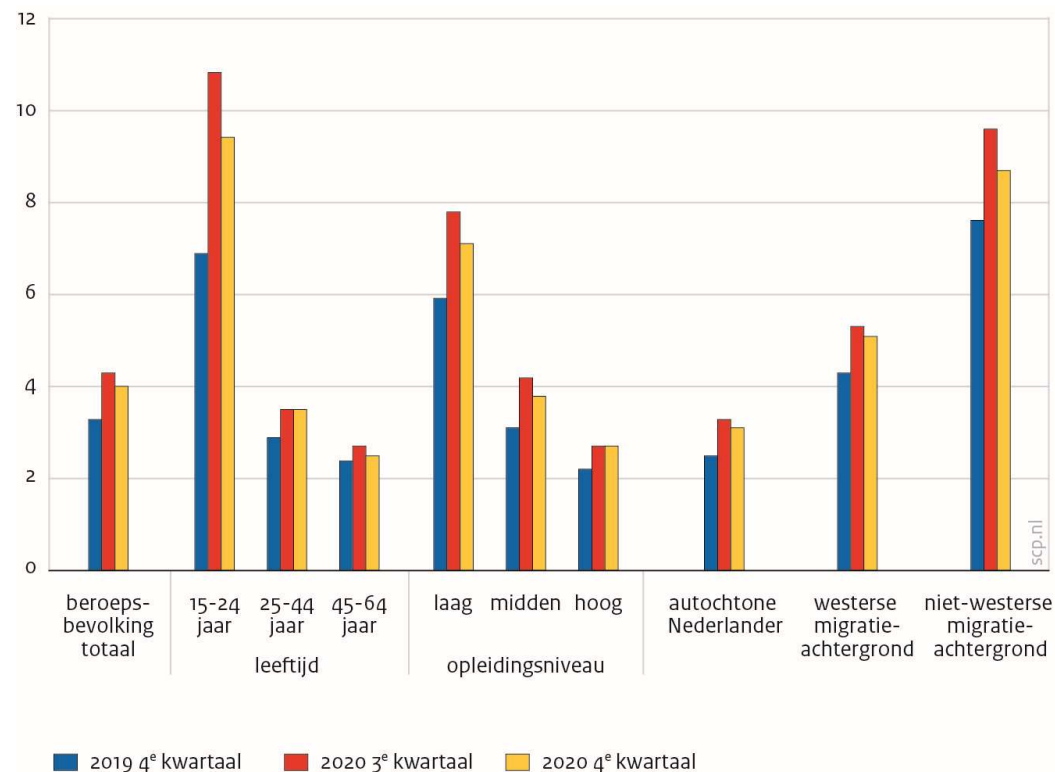
Vervelend, voornamelijk door het wegvallen van sociale contacten. Op mijn leeftijd (74) ligt vereenzaming op de loer.
(man, 74, havo/vwo)

Arbeidsmarkt: Werkloosheid naar achtergrondkenmerken, 2019-2020 (%)

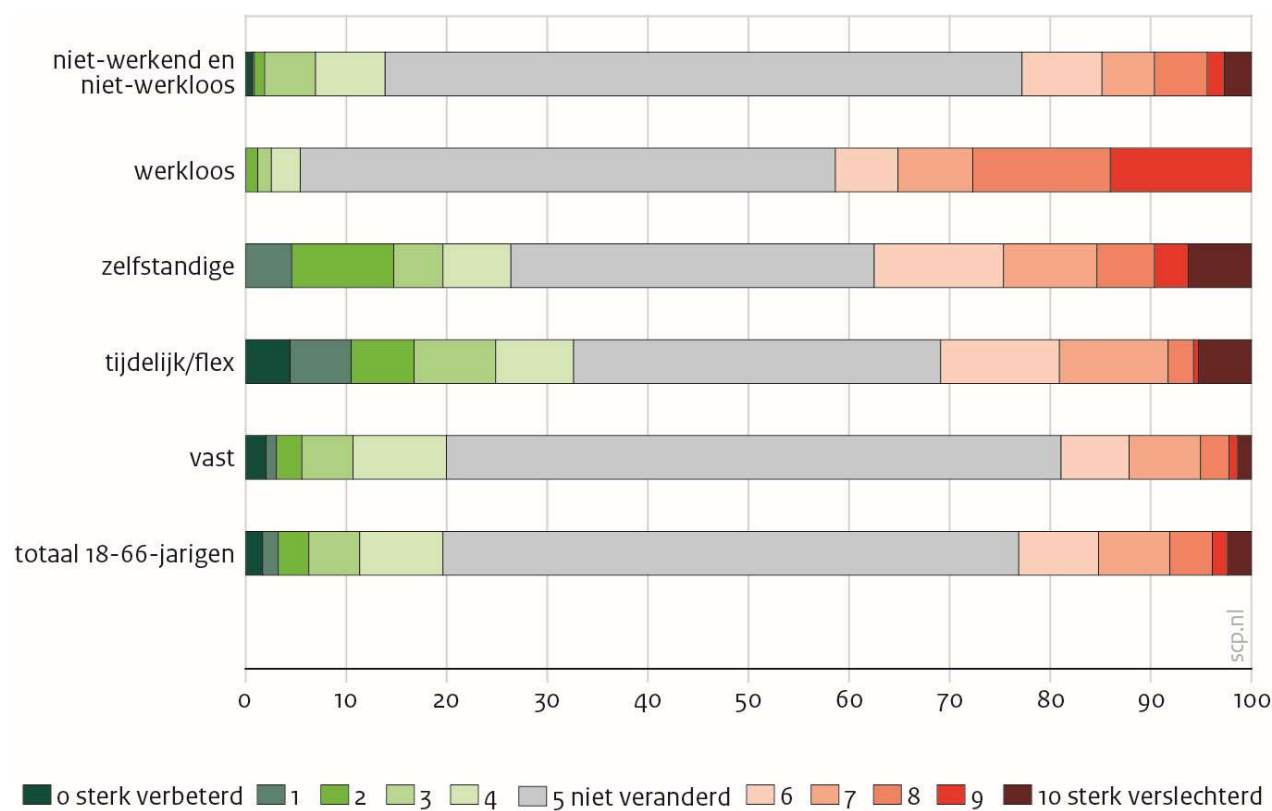
Bron: CBS StatLine (EBB'20)

Bron: CBS StatLine (EBB'19-'20)

Verandering in huishoudensinkomen sinds begin 2020

Bron: SCP (MEC 2020-oktober)

Onderwijs

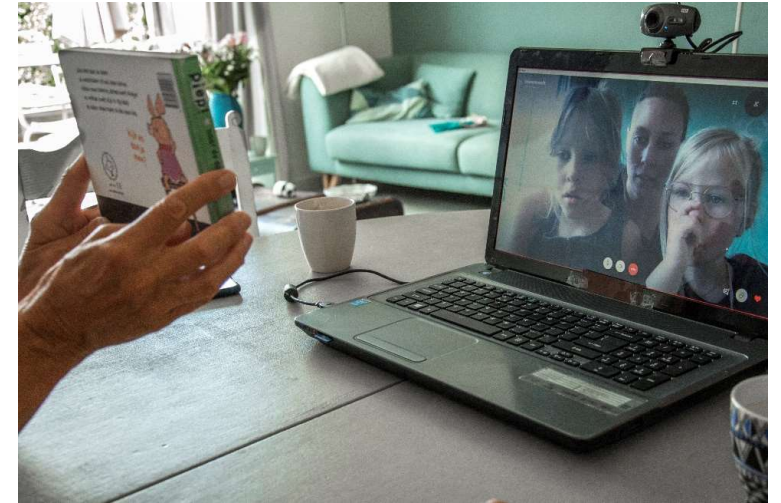
- › Meerderheid leert thuis minder dan op school
 - ook achterstanden in sociale vaardigheden en burgerschapskennis
- › Kwetsbare kinderen/jongeren meeste achterstanden
 - scholensluiting
 - schrappen eindtoets
 - afnemen van de kansen op de arbeidsmarkt
- › Mbo: vertraging (minder praktijklessen/stages)
- › Motivatieproblemen

Sociale contacten

- › Tevredenheid contacten onveranderd
- › Vooral minder vrienden zien
- › Digitaal niet altijd alternatief

Het spontane is overal weg. Overal over na moeten denken. (vrouw, 69, vmbo)

Het is zwaar om niet je eigen kinderen of geliefden [...] aan te kunnen raken of om gezellig bij elkaar te zijn. Geen feestje vieren, geen fijne gebeurtenissen in het vooruitzicht. (vrouw, 61, wo)

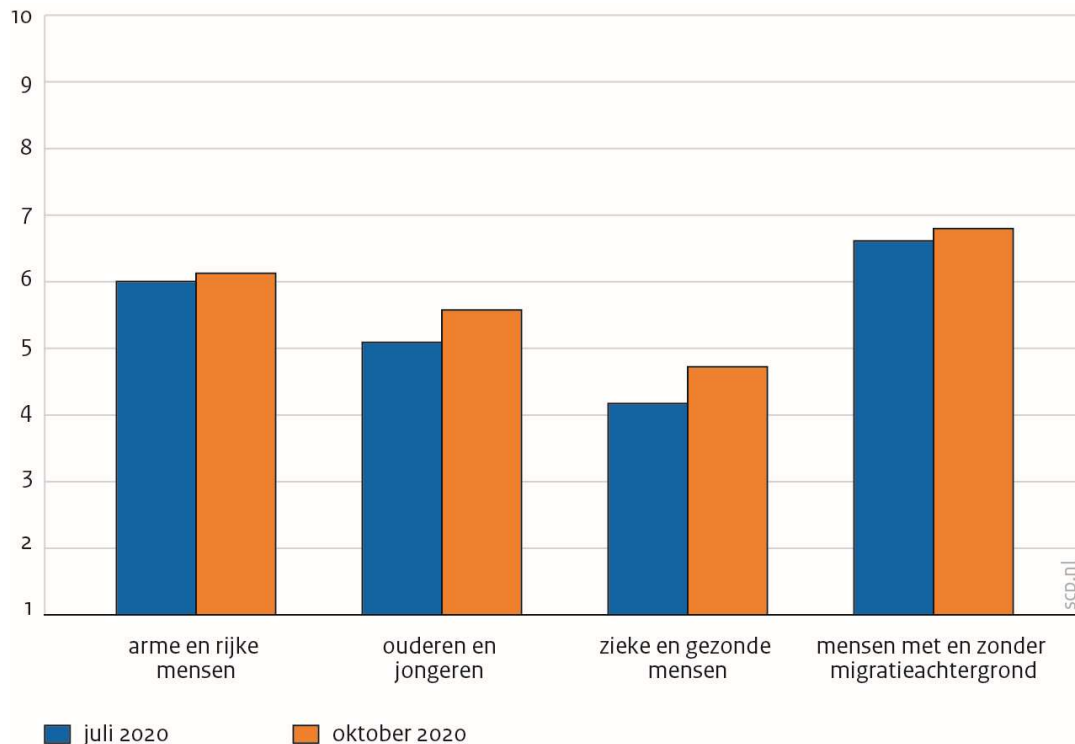
Maatschappelijke samenhang

- › Sociaal vertrouwen is na piek in het voorjaar weer gedaald
- › Jongeren krijgen het vaakst de schuld
- › Zij voelen zich niet meer aangevallen

Ervaren wrijving tussen sociale groepen

Ouderen die blijven schreeuwen dat jongeren zich niet aan de regels houden. Ik zie beide groepen laks zijn. (man, 23, wo)

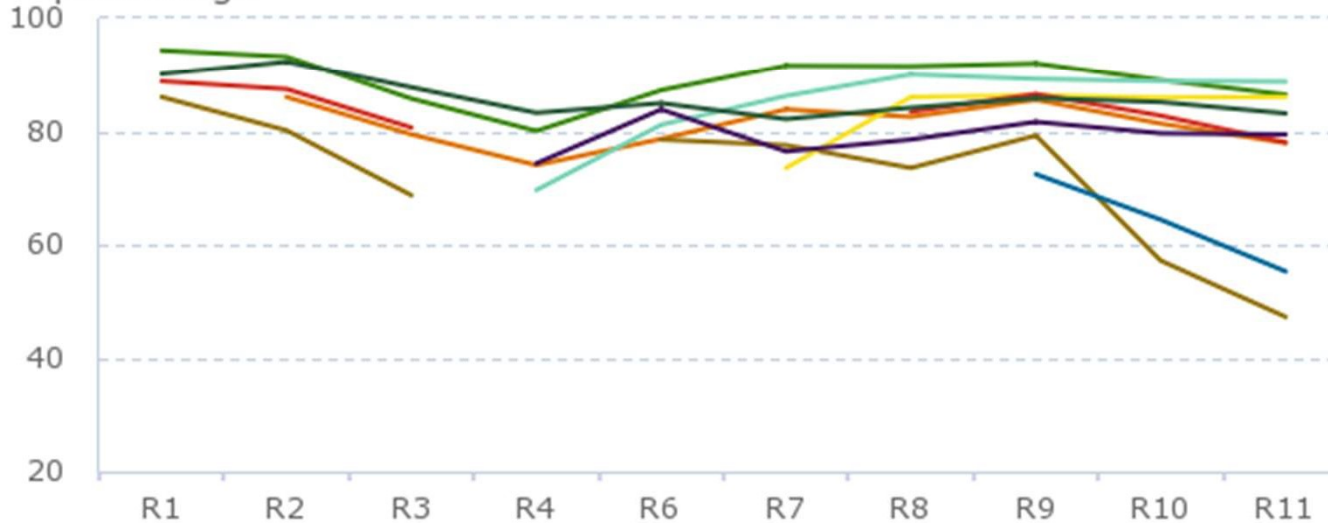
Er zijn nu echt 'kampen' aan het ontstaan. Het kamp dat corona erkent en daar ook aan conformeert en een kamp dat corona dan wel erkent of totaal ontkent en ook geen moeite meer doet om sociaal denkend te zijn en rekening te houden met de andere groep. (man, 53, mbo)

Verandering in draagvlak

(helemaal) wel; Meting 1 t/m 4, 6 t/m 11

percentage

- 20 seconden handen wassen
- hoesten/niezen in elleboog
- papieren zakdoekjes gebruiken
- geen handen schudden
- vermijd drukte
- zoveel mogelijk thuisblijven
- zoveel mogelijk thuis werken
- 1,5 meter afstand houden
- thuis maximaal aantal bezoekers en 1,5 meter afst...
- buitenshuis maximaal 2 personen of 1 huishouden
- mondkapje in publieke binnenruimtes
- mondkapje in ov
- niet naar het buitenland reizen
- in quarantaine na bezoek hoog risicogebied gaan
- in quarantaine na contact mogelijk besmet persoo...
- in quarantaine bij verkoudheidsklachten gaan
- in quarantaine bij huisgenoten met klachten gaan
- testen bij verkoudheidsklachten

Bron: gedragsonderzoek RIVM & GGD'en
28 maart 2021

Verdieping uit de focusgroepen: 1-bezoekerregeling

De regel wordt niet als logisch ervaren

' Als een iemand in een huishouden is besmet, dan zijn anderen dat ook.'

'Ik mag wel bij mijn ouders op bezoek, maar ze mogen niet bij mij komen.'

Mensen geven een eigen invulling aan de regel:

Een persoon → een huishouden

Van alle maatregelen noemen mensen de 1-bezoekerregeling als de maatregel waar ze als eerste versoepelingen in willen ten behoeve van hun welzijn.

Bron: gedragsonderzoek RIVM & GGD'en

Conclusies 1 Belangrijkste bevindingen

- › Veerkracht is groot: gevolgen voor welbevinden en eenzaamheid eind 2020 beperkt/wisselend
- › Wel grotere gevolgen voor specifieke aandachtsgroepen
- › Bij kwetsbare groepen zien we dat signalen sterker worden dat problemen daar sneller stapelen (op de problemen die er al waren).
- › Ervaren wrijving tussen sociale groepen is toegenomen (jong-oud en kwetsbare-gezonde mensen)
- › Sommige gevolgen nog niet goed in beeld / zullen later blijken

Conclusies 2 Kwetsbare groepen

> Bestaand

- Jongeren
- Laagopgeleiden
- Mensen met niet-westerse migratieachtergrond
- Mensen met kwetsbare gezondheid/(arbeids)beperking
- Mantelzorgers

> Nieuw

- > Zelfstandig ondernemers
- > Coronapatiënten met chronische klachten

Conclusies 3 Bestaande problematiek

- › Bestaande problematiek versterkt door corona
 - Tweedeling op de arbeidsmarkt: risico op baan- en inkomensverlies komen bij kwetsbare groepen terecht
 - Kansenongelijkheid in het onderwijs
 - Toenemende druk gezondheidszorg en sociaal domein
- › Flankerend beleid én beleid gericht op maatschappelijke opgaven

Sociaal en Cultureel Planbureau

Bedankt voor uw aandacht!

[Dossier maatschappelijke effecten corona | Onze samenleving in tijden van corona | Sociaal en Cultureel Planbureau \(scp.nl\)](#)

 @SCPonderzoek